

**Събота, 21.12.2019 г., БГ радио – „На линия” с Георги Коритаров
(във времето от 33:50 до 51:10)**

Георги Коритаров:

БГ радио. Вие сте на линия с Георги Коритаров. Една книга на издателство ФАМА със своята необичайност може да ви провокира, да ви стъписа дори, когато се вгледате в заглавието и се опитате да разкриете какво се крие зад него: „Субективно, XX век. Победата на безсилието”. Това е една особена автобиографична книга, съвкупност от преживявания, разкази и една оценка наистина на един много широк за човешкия живот исторически диапазон от събития и преходи, през които е преминала България. Книга, издадена през 2019 г., и книга, която сякаш – ако направите опит за по-задълбочено вглеждане в смисъла на заглавието – води към извода за нещо оптимистично. Тогава, когато побеждава безсилието, това е революция, революция на духа. Безсилието в контекста на политическите времена, през които е преминавала България, обикновено би могло да се асоциира с онези групи интелигенция, просветени българи, хуманисти и хора с чувство за толерантност и възприемане на другите, които именно в условията на диктатури или на потисничество са били поставени в ситуации на безсилие. И все пак – Победата на безсилието. Професор Захарий Кръстев е автор на тази книга и сега с огромно удоволствие му казвам „добро утро”. И, така, с очакването да ни въведе в света на преживяното от него.

Захарий Кръстев:

Добро утро, господин Коритаров. Добро утро, дами и господа.

Георги Коритаров:

Аз много се радвам за възможността да говорим за една книга, която е доста откровен, бих казал съкровен, продукт на Ваши преживявания. И нещо повече – тя през Вашия личен живот и лични преживявания ни докосва до наистина много важни периоди, важни личности и важни изводи. Каква цел си поставихте, когато започнахте да я пишете?

Захарий Кръстев:

Това е един дълъг процес, защото това не е моята професия. Няколко години четях тези документи на моите родители срещу насилието и се чудех как да оставя нещо след мен, защото след това няма кой да ги прочете – и моите деца, и моите внуци няма да ги прочетат.

И аз благодаря на Държавния архив, че прие тези документи, защото те са една илюстрация – едно, на системата, и друга илюстрация как един човек може да победи сам системата. Ако го оставят жив, разбира се.

И, търсейки подхода, няколко години загубих докато синтезирам това нещо, което в момента никой няма да чете – което съм направил като приложение. Но то е една илюстрация на 600 битки, които съществуват, 600 пъти са се срещнали безсилието и насилието. Оттам вече тръгнах – тъй като

това не може да бъде изолиран процес – тръгнах да разкажа кои са тези хора и покрай това кои са тези хора – кой съм аз и тези, до които съм се докоснал. И предвид моята професия, която е безсилна в дадени ситуации, но дава възможност, въпреки правилата, да победиш. Безсилието да победи. Значи, има 3-4 жалона на Победата на безсилието. Безсилието е против. Но, както казват, безсилието е свобода. Ако не си свободен в себе си, въпреки външните рамки, никога не можеш да победиш.

Георги Коритаров:

Да, само че, когато разглеждах с интерес, така, и по-широкия контекст на написаното, си зададох въпроса няма ли да се окаже така, че тази книга да се раздвои. Хора, за които споменаваните личности, и са били живи съвременници, да погледнат с особен, особен интерес? И, съответно – млади хора, поколения, които не са чували за Атанас Малеев и неговата роля в системата на държавното устройство преди 10 ноември, в частност в медицината. Или за една много сложна личност министър на здравеопазването, какъвто беше Радой Попиванов – да си кажат: да, имало е такива хора. И дотам. Тези, които знаят за какво става дума, наистина с огромен интерес да погледнат.

Захарий Кръстев:

Ужасно сте прав! Аз представих книгата преди няколко дена. Вътре имаше и млади хора, те не знаят кой е Георги Димитров.

Значи, бездната е грамадна, защото (аз съм написал на края на книгата) живите трябва да не се правят, че не е било, трябва да говорят! Бездната е грамадна, защото манипулацията е огромна. И много са малки центровете на съзнанието, които си разрешават да говорят – на тях се гледа като на някакво полезно изкопаемо. А младите нищо не разбират, не знаят за какво става въпрос.

Това е последният вик – книга като моята ще остане, някой ден може да я отвори някой. Така е казал Господ на Йеремиа: „Някой ден някой може да се сети какво съм казал”. Трябва да се говори, господин Коритаров, и аз много Ви благодаря, че ми давате думата. Не съм само аз, който може да говори...

Георги Коритаров:

О, да. Но Вие сте един от малкото, които влагат много повече смисли, отколкото е буквалността на написаното. Например, аз като читател, един от читателите Ви, мога да кажа, че това не е просто, а дори най-малкото е лична биография. В много по-голяма степен тук можем да четем един спомен за водени политики, например в сферата на здравеопазването. Ето днес много се говори за необходимостта от реформа в здравеопазването и т.н. А особено Радой Попиванов като министър беше човек, свързан с – дори, мисля, ако не ме лъже паметта, дали не беше предпоследният или последният социалистически министър на здравеопазване, говоря в периода преди 10 ноември.

Захарий Кръстев:

Беше, дълго време беше министър на здравеопазването. Времето и съдът в ръцете на патериците.

Георги Коритаров:

Точно така. И здравните политики по онова време, и вашата роля в медицинската наука тогава.

Захарий Кръстев:

Значи, моето сериозно участие в медицинската наука настъпи след падането на Стената. Аз сигурно бях готов, но ако не беше паднала бариерата – това е другото безсилие – аз сигурно щях да си седя тука, аз и сега си седя тука, но щях да си стоя на едно място и никой нямаше да знае нищо за моя екип. Ние нямаше да повлияваме – ние сме хора, които в момента участваме в световния отбор. Много е трудно. Много е бавно, но ако я нямаше тази разруха, политически нямаше да се случи. Защото аз описвам Малеев – много малко хора си разрешават да говорят за него – но съм си разделил Малеев с Мечков на две: Мечков е взел 15-те военни години, аз – 17-те цивилни години на Малеев.

Малеев беше човек за добрата медицина и той не се подчини на руското присъствие. И това никой не смее да го каже – че той счупи тази зависимост. Аз съм написал на едно място, сигурно сте видял: ние му предлагаме да направим списание на СИВ, а той: „Не, не – вика, руснаците ще ни го вземат, няма да го правим!”

Георги Коритаров:

Това ми направи много силно впечатление. Много малко хора ... Сега при него, разбира се, поради родово-семеини особености той е имал тази смелост и, въпреки това... това не е гаранция в крайна сметка.

Захарий Кръстев:

Значи, аз ... Постът, който заемаше, него не го интересуваше – както е сега – не се интересуват големите пари как се движат. Той местеше едни институции, това бях страшни работи! Но от другата страна – тази грижа за човека. Все пак Малеев беше много образован – той рецитираше Гьоте. Нека да не забравяме тази работа – той рецитираше Гьоте. Родово, неродово, той знаеше кой е Гьоте.

Георги Коритаров:

Е, това е комплимент за елита на комунистическото управление.

Захарий Кръстев:

Да, да. Смятам, че той случайно попада в управлението. Не, не е случайно, но не е била неговата цел – да управлява. Беше му поставена задачата. Аз съм преди него 9 той дойде, когато аз бях там.

Те му поставиха задачата да трансформира здравеопазването.

Георги Коритаров:

Вижте какъв парадокс: Атанас Малеев, част от фамилията Живкови през Мара Малеева – в здравеопазването, и Иван Славков – в Телевизията. Също част – хем външен, нали освободен, щото е част от фамилията, но дързък и своенравен по своему. Много особено е това разсъждение, защото се оказва, че ако по стечение на обстоятелства човек с характер и с качества попадне на такава позиция в тоталитарни условия, в управляващото семейство, той може да постигне много.

Захарий Кръстев:

Ще направя една не точна аналогия – силен съм, защото съм сам. Нали, говоря за баща ми – ние не знаехме дали той е чел Ницше, явно, че го е чел, но не ни е казал. Той казва „Най-силният човек е най-самотен”.

Тези хора бяха много силни, те са били силни. Сега, Иван Славков не е бил самотен човек, но ... силата на самостоятелния човек, на свободния човек – тогава пренебрегваш кой си. И сега е така!

Георги Коритаров:

Сигурно и сега е така, макар и релефът да е сменен.

Има м един егоистичен интерес – бях много изненадан и наистина проявих лично любопитство. Една от споменатите личности във Вашата книга беше една от най-интересните мои преподавателки по сърбо-хърватски език – Лили Лашкова.

Захарий Кръстев:

О-о-о! Тя ми е съученичка. Аз не знаех... Тя седеше пред мен.

Георги Коритаров:

Закачахте ли я?

Захарий Кръстев:

Тя беше едра и аз се криех зад гърба й.

Георги Коритаров:

С плитки ли беше, теглехте ли ги?

Захарий Кръстев:

Да, с плитки, с плитки.

Георги Коритаров:

Много се впечатлих, оживих се, зарадвах се, защото не очаквах да видя човек, който ми е бил преподавател, в светлината на неговото детство, като ученичка в случая.

Захарий Кръстев:

Много хармонична и стабилна.

Георги Коритаров:

Е, тя като преподавател беше много интересна и така, мотивирана.

Захарий Кръстев

Не зная какъв е произходът на Лили, не съм се замислял.

Георги Коритаров:

Тук не говоря за произход, а за това, че тя достигна до славистиката, до сърбо-хърватската филология и беше добър мой преподавател. Много неща научих от нея. С учебници и така, с много богато дъно в науката, в смисъл – опора.

Какво бихте искали за медицината да научат хората от Вашата книга, за медицинската наука?

Захарий Кръстев:

Ох... Бил съм и при Вас. Последното ми интервю, което е пред един военен канал, което е синтезирано, съм го изпратил на премиера. Написал съм му и още едно писмо – да го прочетат.

Искам хармонична трансформация. Не искам запусване на дупки. Всяко запусване на дупки води до феномена на махалото. Както ще стане сега, в момента, за пореден път.

Георги Коритаров:

Е, как да няма запусване. Нали за да не бъде запусване на дупки, трябва да бъдат концептуалисти.

Захарий Кръстев:

Това казвам. Ние сме ги написали тия 10 точки, трябва да ги прочетат. Те прочетоха и почнаха да правят няколко от тях.

Георги Коритаров:

Не е толкова проста тая работа да си концептуалист. Това преди всичко означава да си много добре образован, да имаш много богата, широка обща култура. И мотив.

Захарий Кръстев:

Има много хора, които могат да кажат. Но те си мълчат или не им дават да говорят.

Георги Коритаров:

Това означава, че сме отново в ситуация на инверсия – тези, които могат, нямат възможност, а тези, които го правят, не могат.

Захарий Кръстев:

Разбира се, ама за това трябва да се съпротивляваме.

Георги Коритаров:

От позицията на безсилието ли?

Захарий Кръстев:

Не сме толкова безсилни.

Георги Коритаров:

Не, защото както сте го написали, ако сме на позицията на безсилието, може пък и да победим.

Захарий Кръстев:

Безсилието не събира хората в едно. Те могат да страдат еднакво, но не формират ударна група. Всеки преживява по собствен начин.

Както и Вие видяхте какво съм написал за отчуждението: страхотни, чудесни възможности на българския език – да отчуждиш фактологично и психологично едно същество.

Георги Коритаров:

Наистина тези, които ни слушат, дано да са ни слушали внимателно, дано да посегнат и да прочетат тази Ваша книга – равносметка, но и голяма житейска поука.

Благодаря Ви, професор Захарий Кръстев беше наш гост.

Захарий Кръстев:

И аз – за поддържането на свободата.